

NASLOV: (za predmet Bosanski jezik i književnost, naziv nastavne jedinice za ovu pripremu bi bio: Lirski glas naspram povijesne osobe - "Jama" Ivana Gorana Kovačića naspram svjedočenja Dobrile Kukolj) ; Politika progona, stradanje i zločini u Drugom svjetskom ratu kroz svjedočenje Dobrile Kukolj

ISHODI UČENJA: interpretira pjesničke slike i motive: svjetlo/tama, jama, tijelo, glas; razlikuje lirskog pripovjedača od autora i povijesnog svjedoka; potkrepljuje tvrdnje citatima iz teksta; kritički sluša i sumira usmeno svjedočenje (ko, gdje, kada, zašto, kako), bilježi činjenice i emocije bez senzacionalizma; uspoređuje poetski prikaz dehumanizacije s dokaznim osobnim svjedočenjem; uočava sličnosti/razlike: fikcionalni lirski glas naspram povijesne osobe; povezuje književnost i historiju (lokacije Jasenovac / Cerovljani) te pojam svjedoka; demonstrira empatiju i etičko promišljanje, interpretira događaje koristeći informacije iz ličnih svjedočenja analizirajući ih i odgovarajući na pitanja, komparira i identificira sličnosti i razlike između novih informacija i onoga što je već poznato, razvija komunikacijske vještine u aktivnoj diskusiji, dijeli vlastito mišljenje razvijajući toleranciju i međusobno poštovanje, razvija vještine saradnje radeći individualno i u grupama, razvija vještine empatije na osnovu video svjedočenja

UZRAST: 9. razred osnovne škole i 4. razred srednje škole

TRAJANJE: 90 minuta (2 školska časa)

POTREBNI M

ATERIJALI I OPREMA: laptop, projektor, telefon za snimanje, Venov dijagram (A3 format), udžbenici

KORIŠTENI IZVORI (svjedočenja itd.): historijski dokumenti (muzej, arhiv), svjedočenja preživjelih, google mape, književni tekstovi

Original: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn44645>

Edit: <https://youtu.be/Kjimk1CIJ24>

SCENARIJ NASTAVNOG ČASA

1) Uvodni dio

Prvih deset minuta časa iskoristiti kao pripremu učenika za nastavnu jedinicu, a istu ostvariti kroz razgovor sa učenicima o temi rata i ratnog stradanja. Nastavnik može postaviti pitanja tipa:

Kada se spomene riječ rat, na šta prvo pomislite?

Da li vas tema rata i ratnog stradanja podstiče da razmišljate o tome?

Šta za vas predstavlja rat i ratno stradanje?

Da li ste nekada slušali neko svjedočenje o ratu i ratnom stradanju?

Kako ste se tada osjećali i o čemu ste razmišljali?

Nakon ovog razgovora, učenicima reći da će na ovom času imati priliku poslušati jedno video svjedočenje o ratnom stradanju s ciljem učenja o ljudskom dostojanstvu, fokus se stavlja na glas svjedokinje u realizaciji nastavnih sadržaja različitih predmeta i etiku pamćenja. Nastavnu jedinicu zapisuju na ploči.

2) Glavna nastavna aktivnost

Nastavnici su na osnovu originalnog svjedočenja napravili kraću verziju u trajanju do 15 minuta, koja uključuje segmente važne za predmete Historiju, Geografiju i Bosanski jezik i književnost.

Učenici slušaju skraćenu verziju svjedočenja Dobrile Kukolj.

Nakon pogledanog videomaterijala slijedi emocionalna pauza i razgovor o onome što su imali priliku čuti od Dobrile Kukolj.

Potom, učenici izvlače papirić kako bi znali kojem radnom timu se trebaju pridružiti, a tri su radna tima shodno predmetima koji su uključeni u realizaciju nastavne jedinice: Geografija, Historija i Bosanski jezik i književnost. Svaki tim ima posebno definisane radne zadatke, a s njima radi predmetna nastavnica.

Geografija:

Učenici imaju zadatak da odrede geografski prostor kretanja Dobrile Kukolj i onih o kojima ona govori, te ključne lokacije mapiraju na Google map. Zatim, imaju zadatak da u nijemu/konturnu kartu, koju je nastavnik pripremio, a koristeći Google mape, ucrtaju/upišu rodno mjesto Dobrile Kukolj (Međedū), zatim i ostala mjesta njenog kretanja: Cerovljane, Jasenovac, Sisak, Lipik, Poljanu i Kostajnicu.

Takođe, na osnovu prethodnih znanja, učenici opisuju ekonomske prilike i život stanovništva pred početak Drugog svjetskog rata.

Historija:

Ključno pitanje: Šta o počinjenim zločinima saznajemo na osnovu ličnih priča? Zbog čega lične priče i svjedočenja ostavljaju jači dojam u približavanju događaja? Na koji način su ugrožavane ljudske slobode tokom ratnih sukoba?

Nastavnik istorije će učenike uvesti u temu kratkim razgovorom o Drugom svjetskom ratu (zajedno razgovaraju o određenim pojmovima, uzrocima, samim tokom i posljedicama).

Nakon uvodnog razgovora učenici će pogledati video svjedočenje Dobrile Kukolj. Tokom gledanja, imat će zadatak da zabilježe ključne događaje, mjesta i svoja osjećanja. Po završetku gledanja uslijedit će razgovor na temu ličnih svjedočenja, pri čemu će učenici razmijenjivati mišljenja o tome zašto su ona važna, kakav utisak ostavljaju, šta nam prenose?

Nakon razgovora učenici će popuniti KWL tabelu u paru ili individualno, prve dvije kolone (šta znam, šta želim znati)

Zatim slijedi istorijska analiza svjedočenja kroz pitanja i odgovore. Učenici podijeljeni u grupe dobijaju pitanja na koja zajednički odgovaraju, a zatim će svaka grupa svoje zaključke predstaviti ostalim učenicima.

- O čemu svjedočenje govori?
- Gdje su se dogodili događaji koje osoba opisuje?
- Na koji način osoba opisuje događaje?
- Koje element Drugog svjetskog rata prepoznajete u svjedočenju Dobrile Kukolj?
- Kako rat utiče na svakodnevni život civila prema ovom svjedočenju?
- Koje grupe ljudi su bile posebno ugrožene i zašto?
- Koje emocije možete prepoznati kod osobe lkoja svjedoči?
- Po čemu se ovo svjedočenje razlikuje od onoga što učimo iz udžbenika?
- Zašto su lične priče važne za razumijevanje prošlosti?
- Zašto je sjećanje važno čak i kada je bolno?
- Zašto je važno slušati i čuvati svjedočenja preživjelih?
- Šta se može desiti ako se ovakve priče zaborave?
- Koje poruke ovo svjedočenje daje mladima danas?
- Kako biste dali ime svjedočenju koje ste pogledali?

Nakon učeničkih izlaganja slijedi vođena diskusija (refleksija): Zašto su svjedočenja važna i bitna? Zašto je važno da učimo o ovim temama? Zbog čega lične priče i svjedočenja ostavljaju snažniji dojam u približavanju događaja i ratnih zločina?

Zatim učenici će popuniti i treću kolonu KWL tabele (šta sam naučio/la)

Bosanski jezik i književnost:

Učenici su prije realizacije nastavne jedinice imali zadatak da pročitaju poemu "Jama" Ivana Gorana Kovačića. Zadaci grupe su sljedeći:

1. Odgovoriti na pitanje: Što vama „jama“ znači u svakodnevnom i metaforičkom smislu?
2. Učenici ukratko situiraju: „Jama“ je antiratna poema koja univerzalizira iskustvo mučenja, osljepljenja i preživljavanja u bezdanu. Ne imenuje izravno konkretne počinitelje. Čitamo je kao etički apel protiv zločina nad ljudima.
3. Iz svjedočenja, učenici sumiraju kontekst hapšen
4. ja i deportacije (spominjanje Cerovljana i Jasenovca), te iskustva preživljavanja svjedokinje, s posebnim fokusom na riječi kojima svjedokinja opisuje strah i nadu.
5. Venn dijagram na A3 formatu: lijevo: „Jama“ — metaforički jezik, univerzalnost žrtve, motiv jame kao prostora bez svjetla; desno: Dobrila Kukolj — konkretni toponimi (Cerovljani/Jasenovac), akteri (Ustaše), dječja perspektiva, govor običnim jezikom; preklap: dehumanizacija, strah, tjelesna patnja, traženje smisla/spasa, važnost sjećanja.
6. Diskusija: Zašto nam trebaju i poezija i svjedočanstva da bismo razumjeli prošlost?
7. Exit ticket (tri rečenice): a) Jedna slika/stih iz „Jame“ koja mi ostaje. b) Jedna misao Dobrile Kukolj koja mi je važna. c) Jedno pitanje koje nosim kući.

3) Refleksija:

- Izlaganje grupa i diskusija o rezultatima timskog rada. Sumiranje - Šta smo naučili danas?
- Šta je najbitnije što sam naučio/la u okviru ove teme? Zašto je to bitno?

4) Zadaća (opcionally):

Učenici će razgovarati sa roditeljima ili s nekim iz bliže okoline i snimiti svjedočenje o događajima iz proteklog rata u Bosni i Hercegovini (lično preživjelih ili potomak preživjelog); posjetiti najbliže mjesto lokalne historije (kultura sjećanje i pamćenja) i napisati esej na temu: "Svako ima svoju priču o ratu " ili neki lični osvrt na temu " Sjećanje kao odgovornost."

NAPOMENE O INKLUZIJU (OPCIONALNO)

Kako će nastavni čas pružiti podršku učenicima s različitim potrebama, pozadinama ili predznanjem?

Bosanski jezik i književnost:

- Pojednostavljena verzija radnog lista: umjesto otvorenih pitanja, ponuditi tri tvrdnje za zaokruživanje (TAČNO/NETAČNO) uz kratko objašnjenje.
- Napredni učenici: dodatna analiza motiva svjetlosti kroz cijelu poemu (npr. I, V, IX) uz bilježenje promjene značenja.
- Omogućiti pisanu alternativu učenicima koje sadržaj emocionalno preplavljuje.

Istorijska:

- Prilagoditi pitanja (kratka, jasna, precizna)
- Jasno zadatke: zaokružiti ili obojiti; nacrtati.

Napomena:

Na ovom času cilj je ostvariti i međupredmetnu korelaciju.

